Afgiftekantoor : 9140 Temse
Erkenningsnummer P708324

geonieuws

maandblad van de
mineralogische kring antwerpen v.z.w.
41(8), oktober 2016

In dit nummer:

- **Sainte-Marie-aux-Mines 2016**
- **Astrophylliet**
- **Boekrecensie - ExtraLapis 50 Kalifornien**
- **Boekrecensie - Islas Canarias**
- **Cronstedt: mineraal van het jaar**

Mineralogische Kring Antwerpen vzw
Koninklijke Maatschappij

Oprichtingsdatum	11 mei 1963
Zetel	Boterlaarbaan 225, B-2100 Deurne
Statuten	B.S. 17 11 77, nr. 9925
BTW-nummer	BE 0417.613.407
Wettelijk depot	Kon. Bib. België BD 3343
Verschijningsdata	maandelijks, behalve in juli en augustus.
Redacteur en verantwoordelijke uitgever	Rik Dillen, Doornstraat 15, B-9170 Sint-Gillis-Waas
Betalingen	IBAN: BE36 7895 8091 0281 - BIC: GKCCBEBB M.K.A. v.z.w., Marialei 43, B-2900 Schoten

© *Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, of op welke wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.*
De auteur is verantwoordelijk voor de inhoud van zijn/haar artikel.

NUTTIGE ADRESSEN

Hugo BENDER, Pieter Van den Bemdenlaan 107, B-2650 Edegem. ☎ 03 4408987. ✉ <hugo.bender@skynet.be>
Bestuurder. Secretaris, ledenadministratie.
Paul BENDER, Pieter Van den Bemdenlaan 107, B-2650 Edegem. ☎ 03 4408987. ✉ <paul.bender@skynet.be>
Bestuurder. Technische realisatie Geonieuws, coördinator Minerant.
Rik DILLEN, Doornstraat 15, B-9170 Sint-Gillis-Waas. ☎ 03 7706007. ✉ <rik.dillen@skynet.be>
Redacteur Geonieuws.
Axel EMMERMANN, Lobbesplein 12, B-2640 Mortsel. ☎ 03 2953554 en 0496 359117
✉ <axel.emmermann@telenet.be> Werkgroep technische realisaties, werkgroep fluorescentie.
Bart HEYMANS, Sint-Gillislaan 15, B-9200 Dendermonde. ☎ 052 211637 ✉ <bart.heymans@gmail.com>
Website edelsteenkunde
Peter JANSSENS, Heuvel 52, B-2580 Putte. ☎ 0491 229106 ✉ <peter.janssens@telenet.be>
Werkgroep fotografie.
Etienne MANS, Guido Gezellestraat 24B, 2630 Aartselaar. ☎ 03 8888124. ✉ <etienne.mans@telenet.be>
Bestuurder. Bibliothecaris, uitleendienst, samenaankoop, organisatie excursies.
Paul MESTROM, Anjerveld 27, NL-4613 DC Bergen op Zoom. ☎ 0031 16 424 3470 ✉ <pmestrom@home.nl>
Werkgroep micromineralen, werkgroep determinaties.
Theo MULLER, Mosselstraat 26, B-8470 Gistel. ☎ 059 279252 ✉ <theomuller@scarlet.be>
Bestuurder, optische mineralogie.
Herwig PELCKMANS, Nicolaas Theelenstraat 1, B-3500 Hasselt.
☎ 0486 121128 ✉ <herwig.pelckmans@gmail.com>
Bestuurder. Ondervoorzitter, organisatie lezingen, werkgroep determinaties, werkgroep micromineralen.
Paul TAMBUYSER, Surmerhuizerweg 23, NL-1744 JB Eenigenburg.
☎ 00 31 226 394231. ✉ <paul@mineralogy.eu>
Werkgroep edelsteenkunde, webmaster.
Ineke VAN DYCK, Walbogaard 11, B-9140 Temse. ☎ 03 8276736. ✉ <ivandyck24@gmail.com>
Werkgroep zeolieten. Verzending Geonieuws. Organisatie minibeurs 'Schatten op zolder'.
Ludo VAN GOETHEM, Boterlaarbaan 225, B-2100 Deurne. ☎ 03 3215060. ✉ <ludo.vangoethem@belgacom.net>
Vertegenwoordiging openbare besturen.
Paul VAN HEE, Marialei 43, B-2900 Schoten. ☎ 03 6452914. ✉ <pvanhee@skynet.be>
Bestuurder. Voorzitter.
Anny VAN HEE-SCHOENMAEKERS, Marialei 43, B-2900 Schoten. ☎ 03 6452914.
Penningmeesteres.

Titelpagina
Een voorsmaakje (letterlijk ☺) van de tentoonstelling in Sainte-Marie-aux-Mines, met als thema : 'Wijn en mineralen'. Foto © Rik Dillen.

MKA-kalender

Vrijdag 14 oktober 2016 - maandelijkse vergadering

Maandelijkse vergadering in zaal 'ELZENHOF', Kerkplein in Edegem-Elsdonk.

19.00 h bibliotheek (open tot 19.45 h)
19.30 h gelegenheid tot transacties, determinaties, afspraken voor privé-excursies, raadplegen van de bibliotheek, uitleendienst of... gewoon een gezellig babbeltje... Mineraal van de maand: astrophylliet - meer informatie hierover elders in dit nummer.

20.15 h **'Granaten'**
Ernst Burke

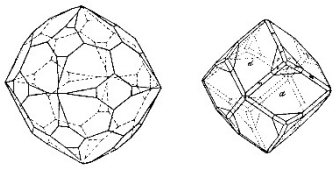

In 2013 heeft de IMA Commission on New Minerals, Nomenclature and Classification de granaat supergroep nieuw omschreven. Die groep omvat nu 32 mineraalspecies, waarvan er echter slechts 21 silicium als een van de hoofdelementen bevatten. De eigenlijke "granaatgroep", de mineralen met drie Si atomen in hun chemische formule, bestaat uit 14 mineralen. De bekendste daarvan zijn de zes "edele" granaten: pyroop, almandien, spessartien, grossulaar, uvaroviet en andradiet, met hun talrijke (kleur-)variëteiten. Granaten zijn belangrijke mineralen op diverse gebieden, in de petrologie, als slijpmiddel en in juwelen. In de petrologie geven granaten belangrijke informatie over ontstaan en ontwikkeling van gesteenten in de aardkorst. Als slijpmiddel (o.a. "coticule") is granaat harder dan kwarts en minder gevaarlijk voor de gezondheid. Sinds de Oudheid worden granaten als sier- en edelsteen toegepast in voorwerpen en juwelen. In de vroege middeleeuwen was de granaat cloisonné techniek over de hele toenmalige wereld verspreid. Sinds de Victoriaanse tijd tot op heden zijn de Boheemse pyropen een gewilde siersteen.

[Figuur: complexe pyroopkristallen van Königswart, Bohemen (het huidige Lázně Kynžvart, Karlovy Vary, Bohemen, Tsjechië. Naar Goldschmidt, Atlas der Krystallformen (Band 4, fig. 22-23).]

Zaterdag 15 oktober 2016 - edelsteenkunde

Vergadering van de Werkgroep Edelsteenkunde in zaal 'ELZENHOF', Kerkplein, Edegem, van 9.30 h tot 12 h.

'Plastic als vervanger van edelstenen'
Jef Leybaert

Imitaties van edelstenen door synthetische edelstenen, glas, kristal, hars kennen we allemaal, minder gekend is de imitatie door kunststof zoals o.a. plastic.
Wanneer men denkt aan vintage juwelen komt het woord bakeliet onmiddellijk voor de geest. Bakeliet, aanzien als "het materiaal van 1001 mogelijkheden" en het oudste van de meest

voorkomende vroeg 20e-eeuwse kunststoffen, genoot een enorme populariteit. Het kende vele opvolgers en varianten die zeer geliefd waren bij kostuum juwelen. Bekende ontwerpers als Coro, Trifari en Coco Chanel maakten gretig gebruik van dit nieuw materiaal. Veel van deze juwelen zijn nog steeds erg gegeerd.

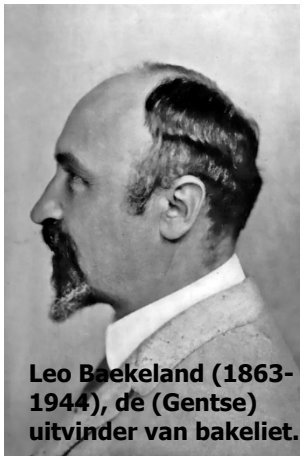
Leo Baekeland (1863-1944), de (Gentse) uitvinder van bakeliet.

Jef laat ons kennis maken met verschillende variëteiten en handelsnamen als: Celluloid, Beetle, Plaskon, Catalin, Galaliet, Caseïne, Ivorine en ga zo maar door; een echte hoorn des overvloed van fascinerende plastics. De opkomst van acryl plastic schiep nieuwe horizonten waarbij "Luciet" een voorname rol speelde in 't bijzonder in de "vintage juwelen" tussen 1920 en 1970. Luciet kan worden geslepen en gepolijst net als eender ander edelsteen. "Moonglow Luciet" is een opvallende vorm en zeer gezocht door verzamelaars.

Een mooi juweel hoeft niet altijd duur te zijn en kan uit eenvoudige materialen vervaardigd zijn. Jef neemt ons mee naar het tijdperk van de sixties van vorige eeuw en laat ons meegenieten van de uitgebreide toepassingsmogelijkheden van deze nieuwe kunststof als vervanger van edelstenen.

Zaterdag 15 oktober 2016 - micromineralen

Vergadering werkgroep micromineralen in zaal 'ELZENHOF', Kerkplein, Edegem, van 9.30 tot 12 h (uiteraard in een andere zaal dan de WG edelsteenkunde).

'Anataas'
Paul Mestrom en Herwig Pelckmans

Deze maand gaan beide werkgroepen het mineraal anataas bestuderen. Door zijn glans en vormenrijkdom is het voor veel verzamelaars een zeer geliefd mineraal. Aan de hand van literatuur en specimens gaan we eens kijken naar de vormen van dit broertje van rutiel en brookiet. Naast de klassieke spitspiramidale kristallen (o.a. van de Hardangervidda in Noorwegen) kennen we bv uit het Binndal ook plaatvormige kristallen, zeer vlakkenrijke bijna bolvormige kristallen, en langprismatische kristallen.

Heb je (liefst vlakkenrijke) specimens van anataas in je verzameling? Dan kan je die best meebrengen; wie weet maakt iemand van de Werkgroep Kristallografie er wel een mooie kristaltekening van!

En iedereen die zijn kennis over kristallografie nog eens in de praktijk wil brengen, is uiteraard ook van harte welkom, liefst met laptop en tekenprogramma. Een ideale gelegenheid om nog eens te oefenen!

Uiteraard zijn er ook weer micromounts (en groter) te verkrijgen tegen democratische prijzen.

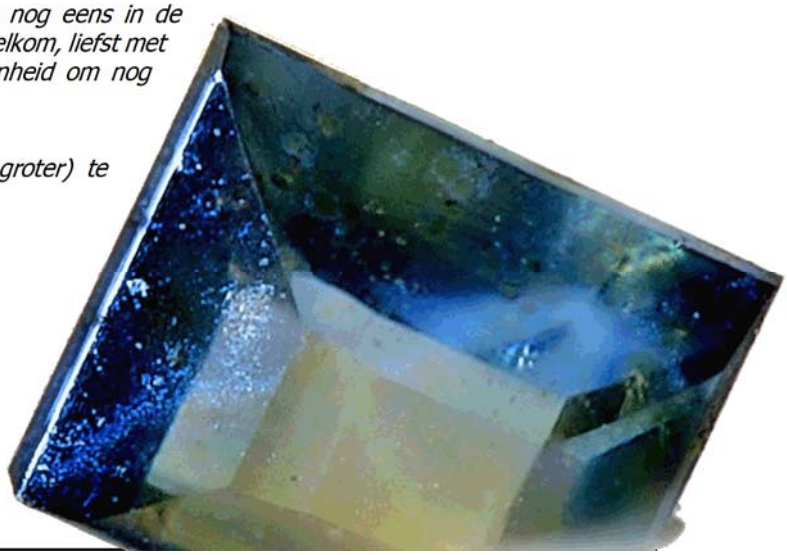

→
Tabulair anataaskristal (ongeveer 1 mm) gevonden in een ontsluiting langs de baan Adra-Motril, Adra, Almería, Andalusia, Spanje. Kristal van 0.8 mm. Verzameling en foto © Christian Rewitzer.

Zaterdag 15 oktober 2016 - polarisatiemicroscopie

Cursus polarisatiemicroscopie (Sessie 5) in zaal 'ELZENHOF', Kerkplein, Edegem, van 13 tot 17 h.

Overzicht van de andere microscopische waarnemingen zoals reliëf, rechte/scheve uitdoving, vorm, splijting, tweeling, zonering, elongatie, pleochroïsme, dispersie, vaststellen optisch karakter van een anisotroop mineraal. - Deel I.
Na de pauze gebruiken wij de polarisatiemicroscoop voor het identificeren van verschillende mineralen.
Voorwaarden en details over de cursus vind je op de website van MKA:
www.minerant.org/MKA/cursus.html

Zondag 23 oktober 2016
Mini-beurs 'Schatten op zolder'

Op zondag 23 oktober is "Schatten op Zolder" er weer. Tijd dus om uw verzameling voor een zacht prijsje aan te vullen, uw dubbels van de hand te doen, uw vakantievondsten te tonen en/of te laten determineren of gewoon even te komen rondsnuisteren op onze mini-beurs. Dorstige kelen worden aan onze bar tegen democratische prijzen gesmeerd. Standhouders, begin nu al met het opruimen van uw zolder/kelder/garage en reserveer tijdig uw gratis standplaats via Ineke Van Dyck, bij voorkeur per e-mail <ivandyck24@gmail.com> of via gsm/sms 0476 266121. Reservatie is pas definitief na bevestiging per e-mail of sms! Standhouders dienen lid te zijn van de MKA en kunnen vanaf 09.00 u hun stand opzetten. Bezoekers (ook niet-MKA-leden) mogen gratis binnen tussen 10.00u en 17.00 u. Breng dus gerust uw familie, vrienden, buren en collega's mee en vergeet ook de jeugd niet, want beginnende verzamelaars worden hier extra in de watten gelegd! Voor hen zijn er ook nu weer gratis mineralen voorzien. De beurs gaat door in de grote zaal achteraan "De Drie Rozen", Kerkstraat 45 in 's Gravenwezel (tegenover de kerk).

MINERANT 2017

6 en 7 mei 2017
Antwerp Expo

www.minerant.org/MKA/minerantnl.html

secretariaat@minerant.org

In memoriam Jacques Vandaele

Op 29 maart 2016 overleed MKA-lid Jacques Vandaele in de leeftijd van 91 jaar. Hij was sinds 1982 lid van de MKA. Hij was ook heel actief in onze zustervereniging Nautilus (Gent).

Toen Roger Moisse in de jaren negentig voorzitter werd van Nautilus, stapte Jacques mee in het bestuur van Nautilus, waar hij jaren actief was als bestuurslid. Een paar jaar geleden verhuisde hij naar Blankenberge om dichter bij zijn kinderen te zijn.
Oorspronkelijk was astronomie zijn belangrijkste hobby, maar sinds begin jaren tachtig geraakte hij nog meer gepassioneerd door de mineralogie. Op elke beurs in België kwam hij langs. Hij was een bijzonder gevoelige en beminnelijke man, die altijd even navroeg of alles kits was. Jacques was het type-voorbeeld van wat men noemt 'een warme persoonlijkheid'. Wij zullen zijn charmerende bezoekjes aan onze beurzen missen. Wij bieden de familie ons oprecht medeleven aan.

[Met dank aan Arnold Van Herreweghe voor de foto en informatie]

Beurzen en tentoonstellingen

In deze lijst vind je de gegevens van de Belgische mineralenbeurzen en enkele beurzen in de buurlanden. Hoewel deze beurzenkalender met de grootste zorg wordt samengesteld neemt de redactie van Geonieuws geen enkele verantwoordelijkheid met betrekking tot de juistheid van de gegevens.

Amsterdam (NL), 16 oktober 2016, 10-17 h. Beurs (mineralen, fossielen, edelstenen)
Ontmoetingscentrum De Meent, Orion 3, NL-1188 AM Amstelveen.
Info : ✉ h.v.dennebroek@ziggo.nl - *http://www.gea-geologie.nl/gea-beurs*

Rijswijk (NL), 22-23 oktober 2016, 10-17 h. Beurs (mineralen, fossielen, edelstenen)
De Broodfabriek, Volmerlaan 12, NL-Rijswijk.
Info : Kimberley John
☎ 0031 (0)70 3075900, ✉ info@de-broodfabriek.nl, *internationalemineralenbeurs.nl*

Liège (BE), 5-6 november 2016, 10-18 h. Beurs (mineralenbeurs Intermineral van AGAB)
Palais des Congrès, Esplanade de l'Europe 2, 4020 Liège
Info : Michel Warnier, Avenue des Fossés 13, 4500 Huy.
☎ 085 232939, ✉ liegeintermineral@gmail.com, *www.agab.be*

Montigny-le-Tilleul (BE), 5-6 november 2016, 9-17/9-14 h. *Ruil*-beurs (mineralen, fossielen)
Centre Culturel, rue Wilmet, 6110 Montigny-le-Tilleul.
Info : ☎ 071 517103, ✉ francis.hubert@belgacom.net, *www.quatrem.be*

Wijgmaal (BE), 13 november 2016, 10-17 h. Beurs (fossielen)
Beurs georganiseerd door HONA, fossiel.net en de Geologische Vereniging Limburg.
"Remy-site", Remylaan 4b, 3018 Wijgmaal (Leuven)
Info : Danny Alexandre, Vuntlaan 54, 3012 Leuven
☎ 016 448616, ✉ info@hona.be, *www.hona.be/?page_id=1307*

Zwijndrecht (NL), 19 november 2016, 10-17 h. Beurs (mineralenbeurs van Geode-Zwijndrecht)
Develsteincollege, Develsingel 5, NL-3333LD Zwijndrecht.
Info : Nico Kuik
☎ 0031 (0) 78 6156615, ✉ nicokuik@hetnet.nl, *www.geodezwijndrecht.nl*

Boekrecensie
ExtraLapis 50 - Kalifornien

Raymond Dedeyne

Uitgegeven door Christian Weise Verlag, München in 2016, diverse auteurs, Duitstalig. ISSN 0945-8492, pp 112 - 210 x 295 mm - 615 gram - softcover - 19,80 Euro (excl P&P)

"Kalifornien" is het vijftigste nummer uit de Duitstalige reeks extraLapis. Het werk opent met een bezoek aan het Natural History Museum of Los Angeles County (9 pp) - een letterlijke vertaling van een open toegankelijk promotieartikel voor dezelfde instelling dat op 29/10/2014 door GIA (Gemmological Institute of America) op het web gepubliceerd werd. Ik wil hier niets afdoen van het belang van dit museum, dat qua mineralen naar verluidt het tweede belangrijkste is in de USA. Maar afgezien van het feit dat het in California ligt zie ik niet direct in hoe dat in een werk over Californische mineralen (dat sowieso al met een chronisch plaatsgebrek kampt) is verzeild geraakt - zeker niet als daarvoor nog kostbare paginaruimte moet ingeruimd worden voor foto's van epidoot uit de Knappenwand (!) en topaas en aquamarijn uit Brazilië (!). Pikant detail: het museum werd gebouwd op de terreinen van het eerdere in 1870 opgerichte Art Park - toentertijd een centrum voor paardenrennen, kansspelen en prostitutie of hoe een dubbeltje rollen kan!

Daarop volgt een verhaal over Californisch goud voor verzamelaars (12 pp) met weinig relevante tekst maar vooral veel foto's waarbij je je voortdurend afvraagt waar je die ooit nóg hebt gezien. En daarmee is de (gouden) kous nog niet af: vervolgens passeert de Eagle's Nest Mine de revue (12 pp waarvan welgeteld één derde pagina tekst - de rest zijn weer foto's). De Mockingbird Gold Mine daarentegen moet het daarop stellen met heel wat minder (2 pp).

De Benitoiet Gem Mine in San Benito County is als volgende aan de beurt (16 pp): een degelijk verhaal met een goede foto's/tekst-balans maar helaas ook weer woordelijk vertaald uit een eerder artikel van John Veevaert in Minerals Issue #3, The Collector's Newspaper uit 2011 (een magazine uitgegeven door Thomasz Praszkier van Spirifer, vrij toegankelijk op het net en gratis verspreid op de grotere mineralenbeurzen).

Daarna gaat het uitgebreid over de mineralen en de mijnen van de Zuid-Californische pegmatieten (38 pp) - alweer een vertaling van een (weliswaar goede!) bijdrage van Jesse Fisher in het januari-februari nummer van Rocks and Minerals, 2011. Als laatste significant artikel volgt nog het relaas van de ontdekking in 1972 van de "BlueCap" toermalijnen in de Tourmaline Queen Mine: pure nostalgie voor hen die erbij waren maar voor de rest een verhaal waaruit voor de doorsnee verzamelaar weinig te halen valt. En inderdaad - tot vervelens toe: ook dit is weer een integrale vertaling van een artikel van Bill Larson in Minerals Issue #5, The Collector's Newspaper uit 2012.

Tenslotte wordt er afgesloten met een (uitermate) kort verhaal over aquamarijn uit de California Blue Mine (2 pp); pseudomorfosen uit Death Valley (1 pp - welgeteld één foto en één vierde pagina tekst: het nut daarvan ontgaat mij volledig) en een korte literatuurlijst (1 pp).

Uit al het voorgaande zal zo onderhand wel duidelijk zijn dat er voor dit extraLapis nummer wel zéér rijkelijk geput werd uit publicaties uit het verleden: de belangrijkste hoofdstukken zijn woordelijke vertalingen maar ook bij de kortere bijdragen krijg je constant déjà-vu's uit vroegere Amerikaanse tijdschriften en boeken. Het kopieerwerk beperkt zich daarbij niet tot het tekstuele - ook foto's werden niet gespaard en dat is dan weer duidelijk te zien aan de scherpte (of liever het gebrek daaraan): veel van de geselecteerde illustraties van goudspecimens waren misschien ooit nog wel state-of-the-art, maar zijn de dag van vandaag niet meer acceptabel in een publicatie als extraLapis die het toch grotendeels van de presentatie moet hebben.

Nu is er in principe niets verkeerd aan het (geautoriseerd!) vertalen en reproduceren van vroegere geschriften vooropgesteld dat daarbij aan duidelijke en volledige bronvermelding wordt gedaan. Dat is echter in "Kalifornien" (net als in de vorige extraLapis "A methist") niet het geval: je krijgt hoogstens de naam van de oorspronkelijke (Engelstalige) auteur - de volledige referentie ligt onopvallend begraven tussen tal van andere in de literatuurlijst.

En daar blijft het niet bij. In vorige kwalitatief mindere extraLapis-nummers kon Weise Verlag nogal eens de meubelen redden door hun perfecte grafische verzorging maar hier gaat die vlieger niet langer op. Veel foto's zijn onscherp wat mogelijk te wijten is aan (te) oude originelen maar ook het afdruk procedé staat niet buiten verdenking: getuige daarvan de wazige teksten bij de foto's op de pagina's 36 en 37 en de uitermate schemerige pagina 40. Hier is duidelijk iets ontsnapt aan het oog van de Dienst Kwaliteitscontrole: dergelijke benedenmaatse afwerking is voor dit type publicatie niet aanvaardbaar - bij Mineralogical Record werd enkele jaren geleden ooit een nummer wereldwijd vervangen voor heel wat minder!

Inhoudelijk is "Kalifornien" weinig gebalanceerd: de aandacht gaat nagenoeg exclusief naar de "high end" specimens goud, elbaiet en benitoiet. Die mogen uiteraard - belangrijk als ze zijn binnen de Californische mineralogie - niet ontbreken in een dergelijk werk maar daarbuiten telt de regio nog tal van andere unieke, hoogst interessante en gemiddeld meer "democratische" mineralen die onbesproken blijven. Je zult hier tevergeefs zoeken naar artiniet uit de Artinite Pit, hanksiet en andere zeldzame wateroplosbare zouten uit Searles Lake, pyrofylliet uit de Gulch Mine, boraten uit de Borax Open Pit of kwik en cinnaber uit New Idria - om er maar enkele te noemen.

Tenslotte dient het inlassen van een publiciteitspagina tussen twee hoofdstukken in (p 15) vermeden te worden: dergelijke zaken dienen beperkt te worden tot het begin of het einde van een publicatie. Voor deze jubileumeditie van de extraLapis-reeks had ik een hoogtepunt verwacht maar het is helaas een dieptepunt geworden. De uitgever demonstreert hier bij herhaling (zie ook extraLapis N° 49 "A methist") dat het hem duidelijk aan inspiratie ontbreekt. Ik ben al eerder uitgekreten voor "Lapisbasher" maar zolang ze dergelijke ondingen blijven uitgeven kan ik helaas geen positief koopadvies aan mijn klavier ontwringen.

Boekrecensie

'Minerales de las Islas Canarias'
'Mineralien der Kanarischen Inseln'

Ludo Van Goethem en Paul Mestrom

Auteur: Rudolf Franz Ertl, uitgeverij: Publicaciones Turquesa
ISBN Spaanse versie: 978-84-92648-02-3
ISBN Duitse versie: 978-84-92648-45-0

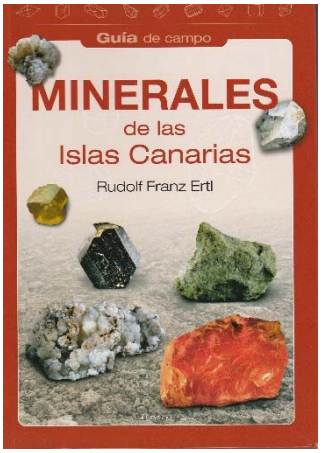

Een aantal mensen zal misschien al de wenkbrauwen gefronst hebben... een Spaanstalig boek, geschreven door een Oostenrijker? Inderdaad. En nog straffer, hij heeft het boek in het Duits geschreven en daarna in het Spaans vertaald. Een Duitse editie verscheen pas later. Toen hij het boek schreef was de auteur al meer dan 20 jaar verbonden aan het OAMC (Organismo Autónomo de Museos y Centros) van de eiland-regering van Tenerife. Jarenlang verzamelde en onderzocht hij mineralen op de Canarische eilanden.

Het boek geeft niet alleen een overzicht van de mineralen die gevonden worden op de Canarische Eilanden, maar ook een algemeen historisch en een geologisch overzicht. De volgende hoofdstukken komen aan bod:

1. Historiek van de mineralogie (18 p): van de prehistorie via de oude Grieken en Romeinen naar Georg Bauer (Agricola, de "vader" van de mineralogie) en van daar via o.a. Cronstedt, Scheele, Hauy en Berzelius naar onze moderne tijd. Het hoofdstuk gaat dan verder met een historisch overzicht van het mineralogisch onderzoek op de Canarische eilanden.
2. Introductie in de geologie van de Canarische Eilanden (50 p): een mooi en zeer leerzaam overzicht van zowel het ontstaan als de geologische verschijnselen
3. Beschrijving van de mineralen (130p) volgens het systeem van Strunz. Op de achterkant van het boek staat dat er 136 mineralen gedetailleerd beschreven staan. Dat klopt alleen als je b.v. rookkwarts en amethist als verschillende mineralen beschouwt. Gaat het om officieel erkende mineralen, dan blijft de teller op 88 steken.

Zoals bij vrijwel elk boek zijn er ook hier positieve en negatieve punten te melden:

Pluspunten:
- Beschrijving (met veel foto's en kristaltekeningen) van alle gevonden mineralen
- Beschrijving van de eilanden waar het mineraal gevonden wordt met de ruwe locatie (dorp, streek of berg)
- Hoewel het boek de naam veldgids draagt, toch gedrukt op glanzend kwaliteitspapier
- Foto's van goede kwaliteit

Minpunten:
- Variëteiten van mineralen worden soms apart beschreven

- Als er geen foto beschikbaar is van het lokale mineraal, wordt een foto van een andere vindplaats gebruikt. Dit is meestal een museumstuk, dus zeker niet de vorm waaronder men het vindt. Dat is verwarrend.

Het boek is (voor zover ons bekend) tot nu toe het enige waarin een compleet overzicht gegeven wordt van mineralogie en geologie van deze eilandengroep.
Globaal kun je stellen dat het geen boek is dat je per se in je bibliotheek moet hebben, maar het is wel goed leesbaar en zeer informatief. Wat ons betreft daarom een must voor elke liefhebber van (de mineralen van) de Canarische eilanden.

Paul ontdekte de Duitse versie tijdens een vakantie op Lanzarote in 2013 in een boekenwinkel in het centrum van de hoofdstad Arrecife. Het was daar het laatste exemplaar en kostte € 22,-. Ludo kocht de Spaanse versie van het boek in 2015 in de wetenschappelijke boekhandel van La Laguna, Tenerife, waar je trouwens ook andere interessante geologische boeken over de Canarische Eilanden kan kopen. Adres: Librería Lemus, Librería Técnica y ciencias naturales, Avenida Trinidad 59, San Cristobal de la Laguna, Tenerife, Canarias. Voor reizigers met een huurauto: rijden en parkeren in La Laguna is een nachtmerrie wegens smalle éénrichtingsstraten en weinig parkeermogelijkheid. Maar er stopt een tram ☺.

Momenteel is het boek op de meeste plaatsen uitverkocht en een herdruk wordt voorlopig niet verwacht. In Nederland wordt de Duitse versie nog aangeboden door "De Bodemschat" (ook aanwezig op veel mineralenbeurzen, dat scheelt verzendkosten). Op de eilanden zelf is het goedkoper, maar de vraag is natuurlijk of het daar nog ergens op voorraad is. Uiteraard hebben we ook gezorgd dat er een (Duits) exemplaar te vinden is in de onvolprezen bibliotheek van onze MKA.

GEONIC MINERALEN COLLECTIE

Verkoop Viktor Medarts collectie

Zaterdag 8 oktober 2016
Doorlopend open van 10.00 tot 18.00 uur

Meer dan 1.000 stuks aan uiterst democratische prijzen.
Verkoop per stuk of per lot
Informatie en foto's vind u op de website:
http://www.geonicmineralencollectie.be
of: https://www.facebook.com/georges.claeys

☎ +32(0)9 227 32 10
E-mail: geonicmineralen@telenet.be

Tot dan!

Nicole Van Vooren & Georges Claeys
Vliegpleinkouter 56 / B-9030 Mariakerke Gent

Tijdschriften

- **GEODE** 41(1), 02.16

- **DER AUFSCHLUSS** 67(1), 02.16

1-4 Feuersteine vom Graupensandfluss (Süddeutschland)
5-15 Funde vom Bellerberg, Mayen, Eifel, DE
16-27 Magnetit, Hämatit, Goethit, Lepidocrocit, Limonit und deren wechselseitigen Beziehungen

8-34 Mineralumwandlungen von Andalusit, Kyanit und Sillimanit aus der nördlichen Oberpfalz
35-60 Der Bergbau im Weardale

- **AGAB MINIBUL** 49(2), 02.16

29-42 Mineralientage München 2015
44-46 Le coin du micro; Hauÿne

- **ELEMENTS** 11(6), 12.15

Themanummer: 'Geomicrobiology and microbial geochemistry

- **MINERAL. RECORD** 46(12), 12.15

796-798 Moore's Compendium [nieuw boek]
805-812 Mineral evolution, the great oxidation event and the rise of colorful minerals
817-834 The best grossular garnets from the Jeffrey mine, Asbestos, Québec
839-857 Indian minerals: the changing landscape in the Indian minerals trade
863-884 The mineral collection ot the Natural History Museum in Vienna
908-909 Hematite and rutile from Mount Cervandone, Val Devero, Ossola, Italy

Supplement: 'Mineral collections in Austria" (96 pp.)

- **GRONDBOOR EN HAMER** 70(1), 02.16

- **AMERICAN MINERALOGIST** 101(2), 02.16

355-361 Maruyamaite, $K(MgAl_2)(Al_5Mg)Si_6O_{18}(BO_3)_3(OH)_3O$, a potassium-dominant tourmaline from the ultrahigh-pressure Kokchetav massif, northern Kazakhstan

- **AMERICAN MINERALOGIST** 101(3), 03.16

- **MINERALOGICAL RECORD** 47(1), 02.16

4-68 The emerald mines of Colombia
77-99 Denver show 2015
99-111 Munich show 2015

- **LAPIS** 41(2), 02.16

8-11 Gersdorffit
12-29 Brüsseler Spitzen; das weisse Mineralienzimmer (Mario Pauwels)
30-31 Neue Mineralfunde aus dem Schwarzwald
32-42 Reise nach Xinijang, China (Teil 3) - Altay, Region der Pegmatite

---

De column van Cronstedt

addendum

Teneinde zijn column (zie volgende pagina) niet te overbelasten, heeft Axel Cronstedt gevraagd om wat volgt elders in deze Geonieuws te vermelden. Hieronder vind je dus nog wat bijkomende informatie:

De formule van ophiriet is $Ca_2Mg_4[Zn_2Mn^{3+}{}_2(H_2O)_2(Fe^{3+}W_9O_{34})_2].46H_2O$ (dit is geen stof voor het examen). Voor wie in deze formule niet direct zijn schoonmoeder herkent is er op 9 december een lezing over het begrijpen van chemische formules, voor gevallen als dit geen overbodige luxe.
Allen daarheen dus !

Nuttige referenties:

Keggin-structuur:	en.wikipedia.org/wiki/Keggin_structure
Heteropolyzuur:	en.wikipedia.org/wiki/Heteropoly_acid
Ferriwolfraamzuur:	tungsten.atomistry.com/iron_tungstates.html

De column van Cronstedt

Mineraal van het jaar

Wie er juist met het idee op de proppen is gekomen, is me niet bekend, maar sinds 2015 heeft de *International Mineralogical Association* (**IMA**) er een nieuwe aandachtstrekker bij: het Mineraal van het Jaar! Sergey Krivovichev, voorzitter van de IMA, weet er het volgende over te vertellen:

"Jaarlijks worden er meer dan 100 nieuwe mineralen beschreven. Vaak gaat het om chemische variaties van reeds gekende structuren of natuurlijke equivalenten van stoffen die reeds in het labo gesynthetiseerd werden. Er zijn echter ook heel wat nieuwe mineralen met een unieke chemische samenstelling, een interessante en/of complexe structuur, prachtige kristallen, of gevormd onder ongewone omstandigheden. Om dergelijke nieuwe soorten te vieren, heeft de Raad van de IMA een jaarlijkse bekroning bedacht: het *Mineral of the Year*, dat het meest interessante mineraal dat het jaar voordien beschreven werd, in de kijker moet zetten."

Eind 2015 werd deze titel voor het eerst uitgereikt. De leden van de Commissie van Nieuwe Mineralen, Nomenclatuur en Classificatie (CNMNC) van de IMA brachten hiervoor elk hun stem uit, met als resultaat dat het mineraal **ophiriet** met de eer ging lopen als **Mineraal van het Jaar 2014**. Andere grote kanshebbers waren bluebelliet, qingsongiet en peterandreseniet. Voor meer info over deze laatste nieuwkomers, verwijzen we jullie gemakshalve naar Mindat. ;-)

Ophiriet is een heteropolywolframaat, dat zo'n 25 jaar geleden ontdekt werd in de Ophir Hill Consolidated mine in Utah door mineralenverzamelaar **Joe Marty**. Joe was toen nog medisch technicus, werkzaam aan de unief van Utah. Op een van zijn talrijke zoektochten vond hij enkele specimens met kristalletjes die er anders uitzagen dat alles wat hij tot dan toe gezien had.

Studie onder de bino thuis maakte hem niets wijzer, en het labo dat hij contacteerde was destijds niet in staat om het onbekende mineraal eenduidig te determineren. Het materiaal werd dan ook opgeborgen, en even later vergeten...
Tot Marty enkele jaren geleden, tijdens een van zijn vele contacten met **Anthony Kampf** (van het mineraal kampfiet), plotseling moest terugdenken aan die oranje-bruine, tabulaire kristalletjes die nog steeds niet gedetermineerd waren. Tony beet zich (figuurlijk, uiteraard) in het materiaal vast, ook al bleek de opheldering van de kristalstructuur een hele klus.

Uiteindelijk bleek ophiriet een zout te zijn van een heteropolyzuur dat enigszins vergelijkbaar is met ferriwolfraamzuur. Een heteropolyzuur is een zuur dat een zeer complex anion bevat, dat meestal opgebouwd is volgens de zogenaamde **Keggin-structuur**. En om de zaak nog complexer te maken, zitten er in dit geval nog enkele andere metaalionen en watermoleculen in het anion, die gecompenseerd worden met vacatures. Voor de formule is hier geen plaats => zie elders in deze Geonieuws. :-)

In de loop der jaren werden er honderden synthetische stoffen aangemaakt die anionen met een Keggin-structuur bevatten en in de meest diverse industrieën gebruikt worden, o.a. als katalysator. Ophiriet is echter de eerste natuurlijke materie waarin het Keggin-anion aangetroffen werd, en daarmee was het meteen ook de perfecte kandidaat voor het Mineraal van het Jaar. De complexiteit van het nieuwe mineraal valt overigens ook enigszins af te leiden van het aantal auteurs dat samenwerkte voor het eerste artikel over ophiriet: niet minder dan 6 personen! **Barbara Nash** (van het mineraal nashiet), professor geologie aan de unief van Utah, was diegene die er uiteindelijk in slaagde om de nauwkeurige chemische samenstelling van het mineraal te doorgronden.

Ondertussen is er ook al een mineraal martyiet, en heeft Joe al zo'n 60 nieuwe mineralen ontdekt of mee helpen ontdekken. Wie dus dacht dat er tegenwoordig niets meer te vinden valt …

Complexe optimistische groetjes, Axel

OPENDEURDAGEN: op zaterdag 15 en zondag 16 oktober vanaf 10 tot 17 uur.

UITVERKOOP MINERALENVERZAMELING.

De verzameling bestaat uit tal van decoratieve specimens aangekocht in de periode 1970-2014.

Geïnteresseerd, kom dan gewoon vrijblijvend een kijkje nemen!

Karel Bal, St.Laureisstraat 64, 2018 Antwerpen (Zuid)

karel_bal@pandora.be *Tel: 03/ 293 84 20*

Internationale Mineralen Beurs

Koop uw kaartje met kortingscode GEO2016MIN op de website!

INTERNATIONALEMINERALENBEURS.NL

Mineraal van de maand astrophylliet

Rik Dillen

Khibiny massief, Kola schiereiland, Murmanskaja Oblast', Rusland. Aggregaat van 11 cm. Verzameling en foto © Boris Kantor.

'Astrophylliet geeft je een gevoel van welzijn en maakt je bewust van je eigenwaarde. Het helpt ongezonde leefgewoonten af te leren en vergemakkelijkt astrale reizen. Het kalmeert en beschermt je, en het verbetert je communicatievaardigheden. Daarenboven helpt het tegen ADHD...'

Dat is de teneur van wat je aan informatie vindt wanneer je Googlet op 'astrophylliet'. Ik heb voor de gein eens een paar van dergelijke websites doorgenomen, en kwam tot de conclusie dat, als je dit mineraal bij je draagt, je nooit meer last kunt hebben van gelijk welke ziekte, syndroom of kwaal. Jullie verwachten van mij uiteraard wel iets anders dan dit soort (des-)informatie.
Hier gaan we dan, serieus deze keer...

Astrophylliet is een inosilicaat (je weet wel, een silicaat dat opgebouwd is uit ketens, denk maar aan amphibolen en pyroxenen) dat toch een beetje neigt naar de phyllosilicaten. Ze zijn opgebouwd uit complexe, vertakte Si_2O_6-ketens. In feite bestaat de zgn. astrophylliet-supergroep uit drie groepen: de astrophyllietgroep, de kupletskietgroep en de devitoietgroep. Hieronder vind je enkele voorbeelden.

astrophylliet	**$K_2NaFe^{2+}{}_7Ti_2(Si_4O_{12})_2O_2(OH)_4F$**	**triklien**
lobanoviet (*)	$K_2Na(Fe^{2+}{}_4Mg_2Na)Ti_2(Si_4O_{12})_2O_2(OH)_4F$	monoklien
niobophylliet	$K_2NaFe^{2+}{}_7(NbTi)(Si_4O_{12})_2O_2(OH)_4O$	triklien
kupletskiet	$K_2NaMn^{2+}{}_7Ti_2(Si_4O_{12})_2O_2(OH)_4F$	triklien
tarbagataiet	$(K,\ )Ca(Fe^{2+},Mn^{2+})_7Ti^{4+}{}_2(Si_4O_{12})_2O_2(OH)_5$	triklien

(*) lobanoviet is de nieuwe benaming voor het vroegere magnesioastrophylliet

Wie zich wil verdiepen in de structuur van deze mineralen (en hoe die kennis tot stand gekomen is) kan gebruik maken van de uitgebreide literatuurlijst aan het einde van deze bijdrage. Maar geloof me vrij, je zult er een hele kluif aan hebben, want astrophylliet en verwante mineralen hebben een ingewikkelde levensloop gekend, zeg maar identiteitscrisissen, met nogal wat wrijvingen met de IMA (International Mineralogical Association). Pas heel recent kon de nomenclatuur grondig en (hopelijk) definitief onder handen genomen worden door de IMA-CNMNC.

Piilonen et al. hadden in 2003 hun bevindingen gepubliceerd zonder overleg met de IMA. Sokolova et al. hebben in 2012 een volledig nieuw schema voor de astrophyllietgroep gepubliceerd (al blijkt dat niet uit de titel), alweer zonder overleg met de IMA. Toen men eind 2014 een nieuw mineraal ontdekte (met name bulgakiet), heeft de IMA dan maar ineens de koe bij de horens gevat en de ganse nomenclatuur van de astrophylliet supergroep officieel vastgelegd [Sokolova et al. (2016)]. Op het ogenblik van de redactie van dit artikel was enkel een prepublicatie op het internet beschikbaar; later verschijnt het artikel in Mineralogical Magazine.

De complete nomenclatuur van de astrophylliet supergroep kunnen we samenvatten in de volgende tabel [Sokolova et al. (2016)]:

astrophyllietgroep	**kupletskietgroep**	**devitoietgroep**
astrophylliet	kupletskiet	devitoiet
niobophylliet	niobokupletskiet	sveinbergiet
zircophylliet	kupletskiet-(Cs)	lobanoviet
tarbagataiet		
nalivkiniet		
bulgakiet		

Het 'X-ray laboratory' in Hubei (de namen van de auteurs zijn niet vermeld) publiceerden in 1974 over een nieuw mineraal, hydroastrophylliet (X-ray laboratory, 1974). Dat werd nooit formeel als nieuw mineraal ingediend bij de IMA, en heeft dan ook nog steeds niet de status van mineraalspecies, hoewel het er mogelijk een is. Die stelling wordt bevestigd door recenter onderzoek door Zesheng et al. (2001), maar ook zij hebben de zaken niet finaal in orde gebracht om uiteindelijk hydroastrophylliet in de officiële mineralenlijst te krijgen. Zolang dat niet gebeurd is, is hydroastrophylliet dus gewoonweg geen erkend mineraal.

Astrophylliet is triklien, wat de laagst mogelijke symmetrie is - niet verwonderlijk als je de ingewikkelde structuur bekijkt. De roosterparameters zijn a = 5.36 Å, b = 11.76 Å, c = 21.08 Å, α = 85°8', β = 90°0', γ = 103°13', en Z = 2.

Het vormt vaak tabulaire, bladerige tot enigszins prismatische kristallen, uitzonderlijk tot wel 10 cm lang. Ze hebben de neiging om radiaalstralige aggregaten te vormen, maar doen dat lang niet altijd. De splijting is perfect volgens {001}, wat ze een enigszins mica-achtig aspect geeft. Het is broos, en de hardheid is 3 in de schaal van Mohs. De densiteit is ongeveer 3.3.

Astrophylliet is brons- tot goudgeel, of ook bruinachtig tot roodbruin. De streep is min of meer goudkleurig. Volgens een heleboel websites die eerder met een of andere occulte religie dan met mineralogie te maken hebben is er ook een blauwe variant, maar ik vrees dat van dergelijk materiaal de determinatie eerder te maken heeft met 'de wens is de vader van de gedachte'. De glans kan nogal variëren van vindplaats tot vindplaats, en van specimen tot specimen, van submetallisch over parelmoerachtig tot eerder een vetglans. Astrophylliet is twee-assig positief, en vertoont sterk pleochroïsme. De optische eigenschappen van astrophylliet werden uitgebreid onderzocht door Manning (1969).

Astrophylliet van de Poudrette quarry, Mont Saint-Hilaire, Rouville RCM, Montérégie, Québec, Canada. Kristallen van ongeveer 2 mm. Foto (public domain) Modris Baum.

Astrophylliet komt vooral voor in nepheliensyenieten, alkali-granieten en daarvan afgeleide pegmatieten. Het is vaak geassocieerd met o.a. albiet, aegyrien, nephelien, kupletskiet en talrijke andere mineralen, voornamelijk silicaten.

De type-vindplaats is **Låven**, een eilandje in de Langesundsfjord, Larvik, Vestfold, een kilometer of 10 ten zuidoosten van Porsgrunn. De pegmatiet die op dit eiland boven water komt (letterlijk) is typevindplaats voor niet minder dan 7 mineralen: aegyrien, astrophylliet, catapleiiet, låveniet, leucophaniet, mosandriet en tritomiet-(Ce). Tegenwoordig is het eilandje beschermd natuurgebied, en mocht de lust je bekruipen om er eens lustig te gaan kappen, dat is compleet verboden.

Op MINDAT (http,//www.mindat.org/photo-328302.html) vind je een foto waar je in situ (!) op een oppervlak van 20 X 20 cm in één oogopslag 5 type-vindplaats-mineralen kunt zien. Dat moet wereldwijd zowat een primeur zijn.

Zeer goedgevormde vrijstaande kristalletjes van astrophylliet komen voor in Québec (Canada): in de **Poudrette quarry**, Mont Saint-Hilaire, La Vallée-du-Richelieu RCM, Montérégie en in de **Demix-Varennes quarry**, Saint-Amable sill, Varennes & St-Amable, Lajemmerais RCM, Montérégie.

Heel grote radiaalstralige aggregaten komen voor in het **Khibiny massief**, Kola schiereiland, Murmanskaja Oblast' in Rusland (zie o.a. titelfoto).

Astrophylliet van de Hillside Park Claim, St. Peters dome district, El Paso Co., Colorado, USA. Verzameling en foto © Rik Dillen.

De specimens die deze maand beschikbaar zijn werden in juli 1978 gevonden door wijlen David Shannon in de Hillside Park Claims, **St. Peters Dome** District, El Paso Co., Colorado, USA.

Astrophylliet komt ook tamelijk rijkelijk voor op een aantal vindplaatsen in Noorwegen en Zweden. In de **Narsaarsuk pegmatiet**, Igaliku, Narsqa, Kujalegg, Groenland komen aggregaten voor met kriskras door elkaar gegroeide naaldvormige kristallen met een prachtig goudgele kleur.
Kleine, maar heel mooie naald- tot haarvormige kristalletjes komen voor op de Azoren (Portugal), in de **Água de Pau vulkaan** op het eiland San Miguel. Die kristalletjes zijn vaak roodbruin tot oranje gekleurd. Astrophylliet komt hier ook in een totaal andere habitus voor, namelijk heel uitgesproken tabulaire tot plaatvormige kristallen.

De naam is afgeleid van het Griekse ἀστρον ("astron", ster) en φύλλον ("phyllon", blad), verwijzend naar de vaak voorkomende stervormige aggregaten gecombineerd met de mica-achtige splijting.

De vroege geschiedenis van astrophylliet als mineraalspecies werd beschreven door W.C. Brøgger (1890). Hij vermeldt dat astrophylliet waarschijnlijk in 1844 ontdekt en beschreven werd door P.C. Weibye, *'im grobkörnigen Syenit auf der Insel Lamöskjä (= Låven)'.* Weibye noemde het mineraal 'brauner glimmer'. Dat beide heren wetenschappers elkaar niet konden luchten moge blijken uit het volgende citaat van Brøgger, die zeker geen gebrek had aan assertiviteit: *'... da seinen krystallographischen Beobachtungen und namentlich seine Messungen wie gewöhnlich ganz unverlässig waren, sollen sie hier nicht näher erwähnt werden' [... vermits zijn kristallografische waarnemingen, en met name zijn metingen, zoals gewoonlijk compleet onbetrouwbaar waren zullen we ze hier niet verder vermelden'].* Het was Scheerer (zie originele tekst onderaan deze pagina) die in 1854 het mineraal als astrophylliet de status van afzonderlijk species bezorgde. Er was in de eerste jaren nogal wat onenigheid over de symmetrie: Scheerer (1864) bestempelde het mineraal als 'monosymmetrisch' (met alweer een sneer van Brøgger, deze keer naar Scheerer: *'...lieferte er eine Abbildung und einige wenige unvolkommene Messungen...')*, voor Weibye was het tetragonaal of orthorhombisch en voor de Franse mineraloog Des Cloizeaux 'rhombisch'. Tschermak dacht dat astrophylliet moest beschouwd worden als een pseudomorfose na anthophylliet (met alweer een pittig commentaar : *'... eine Auffassung, welche nur aus der damals unvolkommenen Kenntniss des immerhin ziemlich seltenen Mineral herrühren könnte'.* Nadat een aantal andere mineralogen, o.a. Nordenskiöld, König en Bücking nog wat kristallografische spielerei hadden uitgevoerd (in die stijl sprak de temperamentvolle Brøgger) heeft hij, Brøgger dus, in 1878 eindelijk eens de puntjes op de i's gezet met een onderzoek aan Noorse astrophyllieten met als besluit dat de structuur 'asymmetrisch' (in moderne terminologie triklien) moest zijn.

genaue Untersuchung der Spreusteinkrystalle geführt, eines Gebildes, welches früher für eine „Pseudomorphose von Natrolith nach Eläolith"*) in Anspruch genommen wurde! Möchten doch die extremen Pseudomorphosen-Liebhaber hierdurch belehrt werden, daß die Nachweisung von Pseudomorphosen auf mehr als bloßer oberflächlicher Form-Aehnlichkeit basirt sein müsse. Mit ganz demselben Rechte, mit welchem gewisse Mineralgebilde von einigen Forschern als Pseudomorphosen postulirt werden, läßt sich der alte Volksglaube für wahr halten, daß der Sperber ein umgewandelter — pseudomorpher — Kuckuck sei! — (Dieselbe Sitzung.)

Derselbe, über den Astrophyllit, eine neue Glimmerspecies. Aus der Breviger Gegend im südlichen Norwegen waren S. schon seit langer Zeit kleine Glimmerpartien bekannt, ausgezeichnet durch ihr blättrig-strahliges Gefüge, ihre tomback- bis fast goldgelbe Farbe und metallähnlichen Glanz. Die eigenthümliche Beschaffenheit dieses Glimmers tritt um so mehr hervor, als derselbe in Begleitung eines gewöhnlichen schwarzen, oftmals in großen sechseitigen Säulen und Tafeln krystallisirten Glimmers vorkommt. Der erstere pflegt dann auf den Krystallen des letzteren zu sitzen oder darin eingewachsen zu sein, sodaß Partien desselben bei der Spaltung der schwarzen Glimmerkrystalle blosgelegt werden, und durch ihre Farbe, sowie durch die nicht selten stern- und blumenförmige Gruppirung ihrer strahlenförmigen Individuen einen ungemein hübschen Anblick gewähren. Größere Gruppen dieses Glimmers, welche in einem sehr grobkörnigen Zirkonsyenit (mit lauchgrüner Hornblende, zuweilen von Kataplëit begleitet) vorkommen, besitzen mitunter ein wahrhaft prachtvolles Aussehn. Eine genauere krystallographische Bestimmung dieses Minerals gelang es S. erst vor einiger Zeit vorzunehmen, als er durch Herrn Zschau einige vollkommen ausgebildete Krystalle desselben erhielt, welche im Feldspathe des Zirkonsyenits einzeln eingewachsen sind. Ihre Gestalt erwies sich in Folge der Messungen als eine monoklinoëdrische, und zwar als eine Combination

$$oP.(\infty P\infty).P3.\frac{1}{3}\overset{?}{P}\infty$$

charakterisirt sowohl durch die Gestalten P3 und $\frac{1}{3}P\infty$, als durch die gänzliche Abwesenheit des Hauptprismas ∞P von annähernd 120°, welches bei anderen Glimmerspecies eine so hervorragende Rolle zu spielen pflegt. Auch kommen Zwillinge vor: Drehungsaxe senkrecht auf der Ebene der Klinodiagonale, Drehungswinkel = 180°; so daß 1) dachförmige Endzuspitzungen durch zwei $\frac{1}{3}P\infty$ erscheinen, und 2) zwei P3 eine vierflächige Zuspitzung bilden. Alle Krystalle erscheinen in der Richtung der Klinodiagonale verlängert, zum Theil so beträchtlich, daß diese Dimension drei-, vier- und mehrfach so groß als jede der beiden anderen ist. Die nächst größte Dimension pflegt die der Orthodiagonale zu sein. Parallel oP besitzt dieser Glimmer eine vollkommne Spaltbarkeit; doch sind seine Spaltungsblättchen bedeutend weniger elastisch als dies bei anderen Glimmern der Fall ist, weswegen auch größere dünne Spaltungslamellen sehr schwierig zu erhalten sind. Die chemischen Bestandtheile des Astrophyllit*), welcher Name durch die oben angegebene Beschaffenheit motivirt wird, sind: Kieselerde, Eisenoxyd, Thonerde, Eisenoxydul, Magnesia, Kali, Natron (Spur), Manganoxydul, Kalkerde und Wasser (etwa 3 Proc.). Fluor fehlt. Der Eisengehalt ist außerordentlich bedeutend. Vor dem Löthrohre leicht und unter Aufwallen schmelzend. Eine genaue quantitative Analyse des Astrophyllit behält sich S. vor, späterhin mitzutheilen. (Dieselbe Sitzung.)

(Fortsetzung folgt.)

*) Blum, Zweiter Nachtrag zu den Pseudomorphosen des Mineralreichs, S. 132.

*) Für die Breithaupt'sche Nomenclatur würde Astrophengit passender sein.

Literatuur

Anthony J. W.et al. (1990) Handbook of Mineralogy, Vol. II Silica, silicates, Part 1', Mineral Data Publishing, Tucson Arizona, USA, p. 46.

Brøgger W. C. (1890), 'Die Mineralien der Syenitpegmatitgänge der Südnorwegischen Augit- und Nephelinsyenite, 35. Astrophyllit', Zeitschrift für Kristallographie, 16, 200-216

Fleischer M., Chao G. Y., Cabri L. J. (1975), 'New mineral names', American Mineralogist, 60, 736-739 Lorenzen J. (1884), 'Untersuchung einiger Mineralien aus Kangerdluarsuk in Grönland', Zeitschrift für Krystallographie und Mineralogie, 9, 243-254

Jambor J. L., Roberts A. C. (2002), 'New mineral names', American Mineralogist, 87, 996-999

Manning, P.G. (1969), 'On the origin of colour and pleochroism of astrophyllite and brown clintonite', Can. Mineral. 9(5), 663-677.

Piilonen, P., Lalonde, A., McDonald, A., Gault, R, Larsen, A. (2003), 'Insights into astrophyllite-group minerals. I. Nomenclature, composition and development of standardized general formula', Can. Min., 41, 1-26

Piilonen, P., Lalonde, A., McDonald, A., (2003), 'Insights into Astrophyllite-group minerals. II. Crystal chemistry', Canadian Mineralogist, 41, 27-54.

Scheerer, T. (1854), 'Verhandlungen des bergmännischen Vereins zu Freiberg', Berg- und hüttenmännische Zeitung. 13, 239-240.

Scheerer, T. (1864), 'Über den Astrophyllit und sein Verhältnis zu Augit und Glimmer im Zirkonsyenit'. Annalen der Physik und Chemie. 198 (2/122), 107-138

Sokolova E., Cámara F. (2008), 'Re-investigation of the crystal structure of magnesium astrophyllite', European Journal of Mineralogy, 20, 253-260

Sokolova E. (2012), 'Further developments in the structure topology of the astrophyllite-group minerals', Mineralogical Magazine, 76(4), 863-882

Sokolova E. et al. (2016), 'The astrophyllite supergroup: nomenclature and classification', internet pre-publicatie, http://www.ingentaconnect.com/content/minsoc/mag/pre-prints/content-minmag-1264

Stepanov A.V. et al. (2012), 'Tarbagataite, (K,)Ca(Fe^{2+},Mn^{2+})$_7$$Ti^{4+}_2$($Si_4O_{12}$)$_2$$O_2$($OH$)$_5$, a new astrophyllite-group mineral species from the Verkhnee Espe deposit, Akjailyautas Mts., Kazakhstan: description and crystal structure', Can. Mineral. 50, 159-168.

Weibye, P.C. (1848), 'Beiträge zur topographischen Mineralogie Norwegens'. Archiv für Mineralogie, Geognosie, Bergbau und Hüttenkunde. 22, 465-544

Woodrow P. J. (1967), 'The crystal structure of astrophyllite', Acta Crystallographica, 22, 673-678

X-ray laboratory (1975), 'The crystal chemistry of astrophyllite group minerals', Sci. Geol. Si. 1, 18-33 (Chinees; Engelstalige abstract Am. Mineral. 60, 736-737).

Zhesheng Ma, Guowu Li, Nicheng Shi, Huyun Zhou, Danian Ye, and Pushcharovsky, D.Y. (2001), 'Structure refinement of astrophyllite'. Science in China, Series D (Earth Sciences), 44(6), 508-516.

Dankwoord

*We zijn dank verschuldigd aan **Boris Kantor** (Rusland) voor zijn foto van een astrophyllietaggregaat, aan **Ernst Burke** voor informatie over de recentste ontwikkelingen m.b.t. de nomenclatuur van de astrophylliet supergroep, en aan **Erik Vercammen** en **Ernst Burke** voor het kritisch nalezen van deze bijdrage.*

*We owe our sincere thanks to **Boris Kantor** (Russia) for his photo of an astrophyllite aggregate, to **Ernst Burke** for information on the most recent developments concerning the nomenclature of the astrophyllite supergroup, and to **Erik Vercammen** and **Ernst Burke** for reviewing this contribution.*

← Kwartskristal met astrophylliet insluitsels. St Gotthard pass, Leventina, Ticino, Zwitserland. 6 x 4.6 x 2.2 cm. Foto © Rob Lavinsky, iRocks.com.

Sainte-Marie-aux-Mines 2016 (good) business as usual

Raymond Dedeyne

Woensdag 22 juni - de langste dag van het jaar is alweer voorbij. De zomer hebben we al gehad: die viel op 5 mei, met nog een lichte nazomer op 9 juni. Sindsdien gaat het met het weer alleen nog maar bergaf: alles is hier onverkort kommer en kwel. Het is bitter koud: de jonge maisplantjes hebben er al dik spijt van dat ze hun kopjes boven de grond hebben gestoken en de sneeuwklokjes beklagen zich dat hun zomerrust dit jaar wel extreem kort is geweest. Het regent niet - het gíet al dagen aan een stuk: in de tuin kan je je alleen nog wagen met zuidwester, oliejekker en doe daar voor alle zekerheid nog maar een reddingsboei bovenop. Verder krijg je meerdere malen per dag en totaal ongevraagd een portie Rode Duivels door de strot geramd – ander nieuws is er blijkbaar gewoonweg niet. Wat rest je dan nog dan zuidoostwaarts te trekken: naar Sainte-Marie-aux-Mines, waar het (hopelijk) droger en warmer is, waar Rode Duivels naar hun werkelijke waarde worden geschat en waar er rond deze tijd van het jaar mineralen in overvloed zouden moeten zijn?

Eens ter plaatse worden mijn verwachtingen ruimschoots ingelost. Het is er – toch tenminste gedurende de periode van woensdag tot en met vrijdag die ik er verblijf - niet eenvoudigweg warm maar wel zo heet dat de spreekwoordelijke mussen er van de daken vallen. Zo van het ene uiterste in het andere terechtkomen is bepaald ook niet alles: onder een loden zon meermaals per dag bariet- en andere zwaartekrachtminnende specimens van het beursterrein naar je wagen op de parking zeulen is – zoals ik aan den lijve mocht ondervinden - onder dergelijke omstandigheden absoluut geen lachertje! Trop is teveel en teveel is trop, zoals een roemrucht Belgisch staatsman/charcutier het ooit stelde.

Het eerste waar je in deze onzekere tijden op let wanneer je je in zo'n massale manifestatie waagt zijn uiteraard de extra veiligheidsmaatregelen. Ik twijfel er niet aan dat die wel degelijk genomen zijn, maar dat gebeurde dan blijkbaar toch veel minder opzichtig dan wij dat in ons geliefde (Feind hört mit!) België de laatste tijd aan den lijve mochten ondervinden. Hier geen intimiderend fouilleren;

geen ostentatief paraderen met automatisch schiettuig door would-be Rambo's in volledig gevechtstenue; geen dagelijkse persberichten over invallen waarbij weer eens een (doorgaans totaal fictieve) aanslag werd verijdeld en waarbij tien verdachten werden opgepakt om er de dag nadien weer twaalf terug te laten lopen. Nee, niets van dat alles: de zichtbare beveiliging bestaat hier uit ongewapende mensen van een privé veiligheidsdienst bij de diverse ingangen, wie het vooral om de controle van de ingangstickets te doen is; te velde enkele tweekoppige teams van de geüniformeerde lokale Sécurité Incendie - eveneens ongewapend maar op zichzelf al potig genoeg om de nodige indruk te maken op wie met snode plannen mocht rondlopen; en tenslotte occasioneel nog een team van twee lichtbewapende politiemensen – zoals dat in het verleden ook al het geval was. De enige uitschuiver was een bomalarm voor Le Théâtre op vrijdagavond - dat prompt daarop werd ontruimd tot zaterdagmorgen. Dat deze melding binnenliep enkele minuten nadat ik mijn beursbezoek had afgerond is overigens puur toeval: geloven of niet, maar daar zit ikzelf ditmaal voor niets tussen!

Maar hoe zit dat nu met die mineralen, zal je je ondertussen (terecht) afvragen? Vooraleer we van wal steken zou ik hier toch nog twee algemene krachtlijnen voor SMAM 2016 willen aangeven: er vielen dit jaar zeer weinig echte nieuwigheden te noteren en veel prijzen (maar gelukkig niet alle) waren absurd hoog. Wat nieuwigheden betreft: het meeste van wat als "nieuw" werd aangeboden was vorig jaar al aanwezig, zij het dan in kleine volumes. De stortvloed van nieuwe vondsten van de afgelopen jaren was grotendeels uit China afkomstig – en die stroom is momenteel nagenoeg opgedroogd. Bovendien weet Berthold Ottens mij nog te vertellen dat de mijnen van Huanggang in Binnen-Mongolië – dé leverancier bij uitstek voor recente nieuwigheden - tijdelijk stilgelegd werden in afwachting van een wereldwijde stijging van de momenteel extreem lage ijzerertsprijzen.

Wanneer ik het probleem van (te) hoge prijzen aansnijd dan bedoel ik daarmee niet zozeer de high-end standhouders: dat probleem stelt zich al sinds jaren onveranderd en ook deze beurs vormde daarop geen uitzondering. Ook dit jaar vertelt een goede kennis-standhouder mij hoe een high-end dealer 's morgens bij hem twee specimens koopt aan de gangbare prijzen om ze diezelfde dag nog aan te bieden tegen het vijfvoudige. Bij een grote Franse verdeler van doorsnee mineralen kun je – niettegenstaande een barnumreclame van een 50% discount voor professionals (en dat is hier iedereen) - haast niets meer kopen beneden 1000 Euro. Een zorgwekkende nieuwe tendens is echter dat ook veel low-end verkopers nu plots ongehoorde prijzen gaan verlangen voor al wat er ook maar enigszins een klein beetje ongewoon uitziet. Zowel Indiërs als Chinezen vragen zonder verpinken vijfhonderd tot duizend Euro voor stukken die er met veel goede wil honderd waard zijn. De ouderen onder hen – die het klappen van de zweep kennen – passen zich bij het negotiëren uiteindelijk nog wel aan, maar veel jongeren weigeren pertinent in discussie te gaan en verkopen nog liever níet dan dat ze hun absurd hoge prijzen aanpassen. Chinese verdelers komen daarbij nagenoeg zonder uitzondering aandraven met het argument van schaarste aan specimens in eigen land. Verder is het in Sainte-Marie blijkbaar niet vereist dat aangeboden mineralen geprijsd zijn: een bijzonder kwalijk neveneffect hiervan is het feit dat vraagprijzen kunnen variëren al naargelang het moment van de dag. Zo stijgt de prijs voor eenzelfde azuriet uit de Khanong open pit in Laos van 250 Euro 's morgens tot 650 Euro 's avonds.

Voor het mineralogisch detailwerk gaan we dicht bij huis van start: in Europa. Uit Roemenië is er goed nieuws: de recente periode van een kwalitatief minder aanbod wordt blijkbaar terug doorbroken met een reeks nieuwe vondsten zoals die worden aangeboden door Vasile Chinta. In het dagelijks leven runt Vasile – samen met zijn dochter – een dokterspraktijk in Baia Mare (dichter bij de bron kan moeilijk). Daarbuiten organiseert hij ook nog mineralogische "expedities" in verschillende (ondertussen allang stilgelegde) mijnen in de omtrek: hijzelf staat in voor de aankoop van het nodige gereedschap en de verkoop van de specimens terwijl het echte veldwerk wordt uitgevoerd door enkele van de talloze werkloze jongeren uit de streek die zich – nadat ze zich oorspronkelijk hadden toegelegd op het strippen van alle verkoopbare metalen uit de mijninfrastructuur – ondertussen hebben ontpopt als mineralogische prospecteurs. Op mijn vraag of dat allemaal wel legaal in zijn werk gaat antwoordt hij met een knipoog dat hij daarvan niet echt op de hoogte is. Zijn aanbod is duur maar getuigt van hoge kwaliteit: strikt rhomboëdrische calciet uit Herja (verkeerd geïdentificeerd als dolomiet); manganocalciet in twee tinten roze uit Sasar waarbij een eerste donkerdere

generatie gesandwicht ligt tussen twee blekere lagen van een latere generatie; en uit Baiut schonkige dolomietkristallen tot tien centimeter, vergezeld van laumontiet (ook ditmaal gaat Vasile hier met zijn identificatie – calciet met kwarts – de mist in). En er is nog meer: Romeo Lupean - ook al uit Baia Mare – biedt eveneens goed Roemeens materiaal aan – waaronder centimetersgrote galeniet kuboctaëders uit Turt en bolvormige marcasietconcreties uit Herja.

Bulgarije is zoals gewoonlijk goed vertegenwoordigd door een hele rist verkopers die zich doorgaans echter beperken tot het stereotiep (en overigens vrij dure) aanbod van galeniet uit Madan - wat de doorsnee verzamelaar vermoedelijk allang in zijn collectie heeft. Dat geldt evenzeer voor Shukri Sirakov van R&SH Minerals, maar uit het verleden weet ik dat je bij hem – mits kritisch doornemen van zijn aanbod - ook nogal eens op een minder courant specimen kunt stuiten. Deze beurs vormt daarop eens te meer geen uitzondering: mijn zoeken wordt beloond met een zeer goed gekristalliseerde babyroze manganocalciet uit de Krushev Dol mijn in Madan en een goed gekleurde amethist uit de Chala goudmijn, zo'n honderd kilometer daar vandaan. Bovendien loont het om ook eens bij de "very low-end" Bulgaarse verkopers langs te lopen: bij een daarvan tik ik nog een specimen skeletvormige kuboctaëdrische galeniet uit Madan met ribben tot drie centimeter voor een spotprijs op de kop – de verkoper wist echt niet wat hij met dat vreemd ding moest aanvangen!

In het dagelijks leven is Dariusz Majcher als geoloog tewerkgesteld bij de koperontginning in het Poolse Lubin en in die hoedanigheid heeft hij altijd wel iets speciaals bij uit deze nochtans specimenarme mijn. De typische honinggele Lubin-barietkristallen zijn doorgaans moeilijk te vinden: het merendeel wordt op de markt gebracht als geslepen bariet/marcasiet combinaties. Maar dit jaar heb ik blijkbaar geluk: een millimeterdunne maar wel twintig centimeter lange, ongeschonden bruingele barietstalactiet én een (voor deze mijn atypische) witte bariet zijn mijn deel. Bovendien heeft Dariusz ook nog oude barietspecimens met zwavelkristallen uit Machow: deze mijn was ooit vooral bekend vanwege haar zwavel- en celestienkristallisaties maar werd in de negentiger jaren gesloten vanwege potentieel contaminatiegevaar voor de nabijgelegen Vistula-rivier. Eveneens uit Polen is de hoogst merkwaardige outfit van Beata Sokolowski: hier kan je enkel terecht voor synthetische specimens die onder diverse kleuren en fantasienamen aan de man worden gebracht - ínclusief de nodige verwittigingen dat het om labokristallisaties gaat! Kopersulfaat, diverse ammonium- en magnesiumfosfaten, nagenoeg de hele aluinfamilie, rood- en geel bloedloogzout: je hoeft het maar te bedenken of ze hebben het – op voorwaarde dat het niet al te giftig is (kaliumdichromaat staat bijvoorbeeld dan weer niet op het programma).

Gabor Koller biedt sterk fluorescerende opaal-AN aan (bij oudere verzamelaars beter bekend als hyaliet) uit Tarcal, Hongarije: onder UV (SW) lichten die dingen zo groen op als gras. Strikt gezien is dit geen nieuwe introductie - verleden jaar had Gabor er al enkele exemplaren van bij, maar dit jaar is er volop keuze. Oudere, analoog groenfluorescerende opaal-AN uit Hongarije kwam uit Monok: Tarcal ligt daar dicht in de buurt.

Er worden terug klassieke pyriet-pentagondodecaëders op hematiet aangeboden uit Rio Marina, Elba. Vermoedelijk is dit oude voorraad want bij mijn weten kan verzamelen in Elba vanwege de tegenwoordige wettelijke restricties een hachelijke bezigheid worden. Deze stukken vallen op door de gaafheid en de grootte van de pyrietkristallen (tot zeven centimeter) én - eerder uitzonderlijk voor deze beurseditie - door hun vrij redelijke prijs.

→
Kwartskristallen van Le Fréney d'Oisans, Isère, Frankrijk. Verzameling Sylvain Desfarge. Foto © Rik Dillen.

KARP biedt sperryliet-kristallen aan (een platina-arsenide) uit de Oktyabrskiy mijn nabij het Russische Noril'sk: vanaf honderd Euro kun je je al een kristalletje van enkele millimeter aanschaffen van dit vrij zeldzaam spul maar uiteraard stijgen de prijzen hier exponentieel met de kristalgrootte.

En daarmee zijn we stilaan in Azië aangeland. Iraanse mineralen zijn de laatste jaren een echte hype geworden: nadat het regime er de laatste jaren iets minder schurkachtig werd bevonden beginnen die druppelsgewijs hun weg naar het Westen te vinden – zij het dan wel aan schrikwekkend hoge prijzen. Enkele honderden Euro voor een thumbnail mimetiet, wulfeniet of cerussiet zijn hier de norm en zelfs een voor een simpele calcietscalenoëder betaal je al minimum honderd Euro. Maar na lang zoeken wordt mijn zoektocht naar betaalbare exemplaren dan toch nog beloond: Hans-Jürgen Wilke heeft tegen een vrij behoorlijke prijs nog enkele uitstekende handstukken botryoïdaal oranje mimetiet met wulfeniet, cerussiet en loodmenie als toegift die hij in 1977 zelf verzamelde in de Chah Mileh mijn in wat toen nog Perzië werd genoemd. Het land stond toen nog onder het bewind van de westersgezinde dictator "Shah" Reza Pahlavi; in 1979 werd de macht overgenomen door de Ayatollah Khomeini en zijn "geestesgenoten" en daarmee was het (verzamel)feest voor lange tijd afgelopen. Je vindt een uitgebreid verslag van Wilke's mineralogische exploten in de regio Anarak – toen nog het Perzisch mekka voor verzamelaars – in diverse Lapis 1977 nummers onder de titel "Persisches Tagebuch": op pagina 25 van het julinummer zie je hem nog (weliswaar een stuk jonger) breed glimlachend bij het verlaten van de mijn met in beide handen welgevulde plastic tassen. Où sont les neiges d'antan?

Het Chinese aanbod is dit jaar ronduit bedroevend en veel van de gevraagde prijzen zijn ridicuul hoog. Ik noteer amper twee nieuwigheden en het kost heel veel moeite om daarvoor (min of meer) redelijke prijzen te bedingen. De eerste nieuwkomer betreft zuiver-octaëdrische fluorietfloaters uit Huanggang, Binnen-Mongolië met een ribbe tot acht centimeter. Ze zijn zonder uitzondering volledig bedekt met een vrij dikke witte coating waaronder op sommige vlakken nog een geparketteerde kubusstructuur schuil gaat. Naar de interne fluorietkleur heb je – tenminste bij de gave exemplaren - het raden: enkele geschonden roze voorbeelden worden door de verkoopster wel heel suggestief naar voor geschoven, maar bij nader inspecteren van het hele lot blijkt dat grijsgroen en grijsviolet evengoed vertegenwoordigd zijn. De tweede nieuwigheid betreft kristallisaties van kleine, maar duidelijk tetraëdische sfaleriet (variëteit marmatiet) kristallen op forse, goed beëindigde kwartsnaalden tot zo'n twintig centimeter lengte. In enkele gevallen krijg je daar nog een bonus van kleine hematietroosjes bovenop. Dit materiaal is eveneens afkomstig uit Binnen-Mongolië, maar dan wel uit een van de vele zinkmijnen (welke blijft tot hiertoe onbekend) uit de Dongwu Qi Banner (de zeven Huanggang mijnen situeren zich in de nabijgelegen Hexigten Banner).

Rutielkristallen epitactisch vergroeid met hematietkristallen. Ibitiara, Bahia, Brazilië. Verzameling Marco Tironi. Foto © Rik Dillen.

Voor de rest blijft het Chinees aanbod beperkt tot mineralen die enerzijds niet echt nieuw zijn maar anderzijds ook nooit massaal aangeboden werden – en tot heroptredens van spullen die uit het verleden al genoegzaam bekend waren maar waarvan nu oude voorraden of nieuwe oogsten worden aangesproken. Tot de eerste categorie behoren de indrukwekkende maar o zo dure kermesiet uit Caiwa, Shaanxi; de uitstekende azuriet uit de Khanong/Sepon mijn in Laos (zeer beperkt aanbod – ook dit jaar terug achter het net gevist!); en de prachtig-blauwe gibbsiet op zijn typisch brokkelige breccie-matrix uit de Hongsheke bauxietafzetting in Yunnan. Onder de "revival" categorie reken ik dan weer azuriet uit zowel Liufengshan, Anhui als Daye, Hubei en de honinggele bariet op groene fluorietmatrix uit Xiefang, Jiangxi. Daartussenin situeert zich dan bijvoorbeeld plumbogummiet uit Laohu, Guangxi dat blijkbaar toch iets minder zeldzaam is dan bij zijn introductie in 2014-2015 werd gesuggereerd en dat nu volop verkrijgbaar is. Maar de opmerkzame verzamelaar kan ook binnen deze herintroducties zeker nog zijn gading vinden: dit is voor velen het geschikte moment om de gaten binnen hun China-collectie op te vullen of om hier en daar een eerder verworven specimen te vervangen door een kwalitatief beter. Ter illustratie: in 1997 – toen de eerste Chinese specimens in een redelijk volume hier op de markt beschikbaar kwamen - kocht ik van een mineralen-BV (Bekende Verkoper, correcter ware BW - Bekende Woekeraar) voor een aanzienlijk bedrag een kleine "zonnebloem"-pyriet uit Changsha, Hunan (ook de vindplaats klopte niet: die werd later gecorrigeerd tot Liuzhou, Guangxi). Nu stoot ik ergens te velde - louter toevallig en tegen een fractie van wat ik toentertijd neertelde – op een meer dan vuistgroot specimen van twee ongeschonden "zonnebloemen" die ook nog eens beeldig op hun originele kleimatrix zitten!

Ook voor liefhebbers van het betere India/Deccan-werk was Sainte-Marie in het verleden doorgaans de moeite en dat is dit jaar niet anders, al is het nu wel extra knokken (figuurlijk wel te verstaan!) om aanvaardbare prijzen uit de brand te slepen. Sushil Sonawane van Large Wings International heeft aantrekkelijke honiggele calcietglobules op een bed van sterk contrasterende, slanke witte scolecietkristallen uit Rahuri en messcherpe calcietscalenoëders op nóg scherpere mesolietnaalden uit Kannad. Ook een nieuwigheid, maar dan wel een die ik niet kan appreciëren, zijn wat hij "tumbled scolecite balls" noemt: beschadigde scolecietaggregaten die met de hogedrukspuit werden behandeld tot alle naalden er af zijn en ze er nagenoeg volmaakt sferisch uitzien – een (wan)praktijk die in het verleden ook al werd toegepast op thomsoniet uit Aurangabad. Veel van die Indische nieuwigheden zijn niet langer afkomstig uit de klassieke steengroeven maar uit het boren van waterputten: constructies van zo'n tien meter diameter die tot veertig meter diep in het basalt worden gehouwen. Het aanbod van dergelijke specimens is kwantitatief doorgaans aan de kleinere kant, wat ze nog eens extra duur maakt. Zo ook bij Nikhil Kotekar van Deccan Minerals Inc die "marshy" apophylliet aanbiedt uit bronconstructies uit Sakur en uit Samgamner, beide in Ahmadnagar: de kristallen zijn door insluiting van celadoniet volledig opaak geworden en variëren in kleur van lichtnaar diepgroen. De lichtgroene versie doet op het eerste zicht sterk denken aan de microklien variëteit amazonietkristallen uit Colorado, USA (die uiteraard wel een totaal andere kristalvorm vertonen!).

Afrika is als volgende aan de beurt – we starten in Marokko. De bekende groengele apatietkristallen uit de regio Imilchil zijn nu beschikbaar op matrix én van een goede kwaliteit maar dan moet je daar wel minimum 750 Euro voor over hebben. De ondertussen goed vertrouwde blauwe bariet van Jebel Ouichane is duidelijk op zijn retour: het aanbod is sterk afgebouwd en ook kwalitatief is er een terugloop merkbaar - alles in lijn met de bijdrage van Tomasz Praszkier in extraLapis 48 waarin hij stelt dat de vindplaats nagenoeg uitgeput is en dat de illegale ontginning er sterk aan banden gelegd is. Het aanbod daarentegen uit de koperontginning van Bou Nahas, Oumjrane getuigt van een stijgende kwaliteit: hier vallen vooral de barieten op met indrukwekkende, nagenoeg perfecte tafelkristallen van ettelijke centimeter. Er wordt ook marcasiet gevonden - meestal zijn dit complexe kristallisaties waaruit niet zo onmiddellijk op het blote oog af te leiden valt of het hem om marcasiet dan wel om arsenopyriet of zelfs pyriet gaat – maar dit jaar zie ik voor het eerst echter ook indrukwekkend grote platen kwarts van zo'n vijfentwintig centimeter doormeter die nagenoeg volledig bezet zijn met perfecte speerpuntkristallen, zoals we die van bijvoorbeeld Cap Blanc Nez kennen. Voorlopig blijft hun aantal nog beperkt tot twee maar hoop doet leven en één daarvan bevindt zich momenteel alvast al in een collectie in het Antwerpse…

Verder is Hicham Haouati er in geslaagd een oud lot anglesietkristallen uit Touissit op de kop te tikken. De kleur werd niet met hypochloriet bijgewerkt - wat op zich al een zeldzaamheid is - maar ze zijn nagenoeg allemaal beschadigd en zelfs dan moet je zo ongeveer een tweede hypotheek op je huis nemen om er eentje te kunnen betalen.

William Péraud biedt een lot klassieke N'Chwaningmineralen uit Namibia aan waarvan het niet direct duidelijk is of het om oude voorraad dan wel om nieuwe vondsten gaat: felroze botroïdale rhodochrosiet, zijdeglanzende inesietkristallen en zelfs vrij grote handsstukken goed gekristalliseerd, zeldzaam gaudefroyiet: long time, no see!

Tenslotte maken we de Atlantische oversteek naar Zuid-Amerika. Jean Jacques Abello van Cailloux (what's in a name!) heeft altijd wel iets nieuws uit Brazilië en dit jaar zijn dat geelachtige kwartskristallen uit Bahia waarbij zwavelinsluitsels voor de kleur verantwoordelijk zouden zijn. Het betreurde overlijden van Luiz Menesez – jarenlange dé Braziliaanse sterkhouder in Sainte-Marie – en het wegblijven van zijn broer Carlos dit jaar hebben echter wel een duidelijke lacune geslagen in het betere Braziliaanse aanbod. Materiaal uit Peru is sinds verleden jaar verder gedegradeerd naar hoofdzakelijk getumbelde toestanden. Grover Pasion van Import and Export Pasion biedt nog wel goede Peruviaanse pyriet aan: hoogst eigenaardig gevormde en niet onaantrekkelijke quasi-floaters die per gewicht worden verhandeld. Met een kiloprijs van 120 Euro en een pyrietdensiteit van ongeveer vijf tikt dat echter aardig aan!

Het Bolivia-aanbod van Peter Griss is zoals gewoonlijk goed gevarieerd maar dit jaar valt vooral zijn in een klein hoekje verborgen cylindriet op (uiteraard uit Poopó): hier moeten de traditionele, spaarzaam verdeelde losse buisvormige kristalletjes plaats maken voor uitermate royale, zelden geziene centimeter dikke kristalbundels.

Wie dacht dat er in Colombia enkel smaragd wordt gevonden zal zijn mening moeten herzien, maar echt indrukwekkend is dat alternatief aanbod dan ook weer niet: massa's losse, horizontaal gestrieerde kwartskristallen en fragmenten van kleurloze fluorietkubusjes uit Penas Blancas van hoogstens enkele centimeter met ingesloten enkele spaarzame groene vlekjes - die dankzij een recent beursverslag in MinRecord enkele honderden Euro's per stuk zouden moeten opbrengen.

In de Rhônevallei komt niet alleen Beaujolais voor, maar ook kopermineralen (bvb. in Chessy-les-Mines). De inzet toont een centimetersgroot cuprietkristal (overdekt met malachiet) van Chessy (verzameling Museum National d'Histoire Naturelle). Foto's © Rik Dillen.

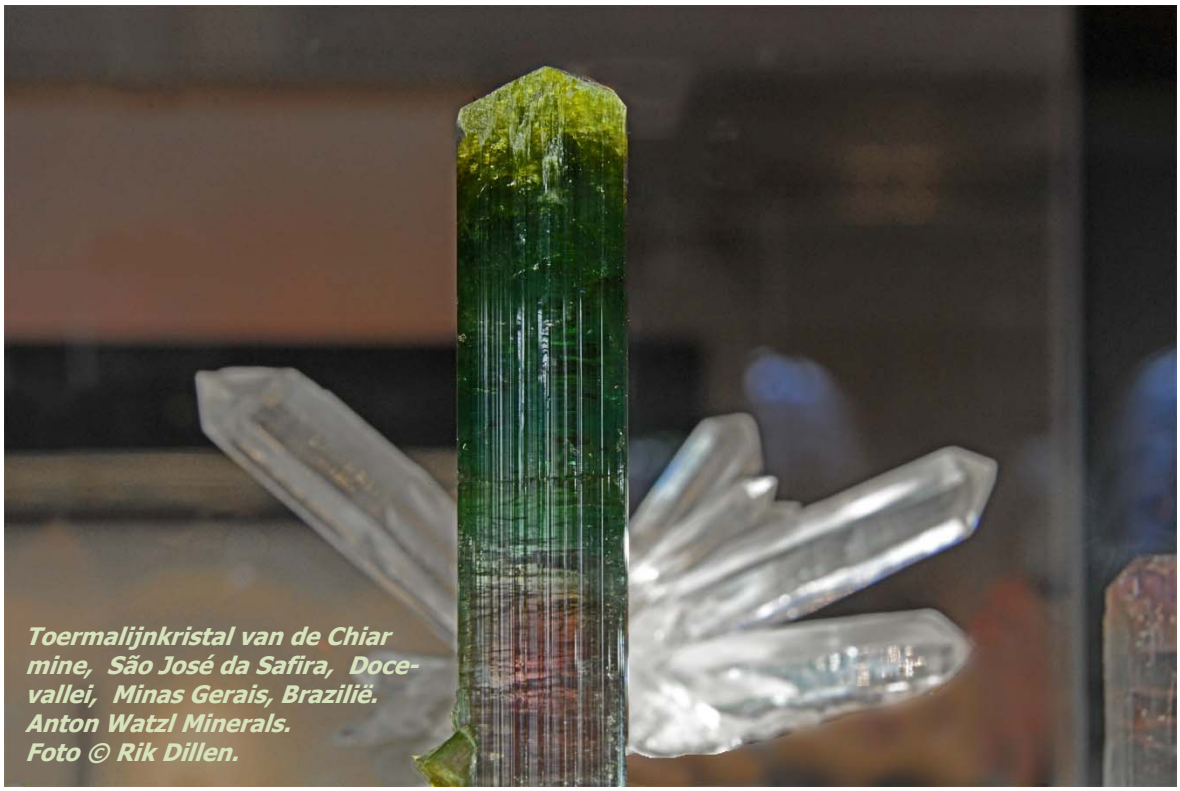

Toermalijnkristal van de Chiar mine, São José da Safira, Doce-vallei, Minas Gerais, Brazilië. Anton Watzl Minerals. Foto © Rik Dillen.

Uiteraard vind je in Sainte-Marie bij gespecialiseerde handelaars ook een ruim aanbod aan oude specimens. Bij Norbert Stötzel vind je altijd wel goede Duitse en Tsumeb klassiekers – ik noteer er o.a. een indrukwekkende pyromorfiet uit Bad Ems aan een nochtans vrij redelijke prijs. Verder ontdek ik bij CC Minerals nog een hoogst a-typische en vooral aantrekkelijke hemimorfiet mét adamiet op feloranje limonietmatrix uit Ojuela, Mexico en bij onze eigenste Iván Blanco spot ik nog een monumentale wulfeniet uit Touissit, Marokko.

Er is dit jaar ook belangrijk boekennieuws: Rainer Bode ontvouwt zijn toekomstplannen en die zijn niet min! Het Harz-volume is sinds kort effectief beschikbaar. De Schwarzwald reeks wordt uitgebreid tot vier in plaats van drie volumes: het eerste is al uit en de andere volgen in respectievelijk augustus 2016, november 2016 en voorjaar 2017. Verder komt er vanaf de herfst 2017 nog een vierdelige reeks over het Erzgebirge en tenslotte kunnen we Namibia deel II nog dit jaar in september verwachten. Bovendien worden dit stuk voor stuk weer luxe-edities van ettelijke kilo's, uitgegeven mét steun van de Krugerstiftung – zoals we dat van Bode Verlag nu zo stilaan gewend zijn. Uit ervaring weet ik wel dat je Bode's deadlines niet al té strikt moeten nemen maar zelfs mét vertragingen wordt het hier voor de komende twee jaren zeer druk: acht nieuwe volumes is niet niets! De modale verzamelaar zoeke zich al maar vast een bijverdienste en neme een architect onder de arm om zijn privé bibliotheekruimte uit te breiden.

Ook tentoonstellingen ontbreken niet: het hoofdthema van dit jaar betreft de combinatie mineralen en wijn (Franse uiteraard – wat had je wel gedacht?!?) in alle mogelijke aspecten van kleuren van wijnen en etiketten tot mineralen uit bekende wijnstreken. Uiteraard vind je hier weer heel wat absolute topstukken geëtaleerd maar toch kan ik mij niet van de indruk ontdoen dat het algemeen niveau van de expositie lager ligt dan andere jaren: een beetje onvermijdelijk want de beste wijnstreken produceren nu ook niet hoofdzakelijk de beste mineralen.

Een andere opgemerkte tentoonstelling behandelt meteorieten en hun inslagen en werd hoofdzakelijk gestoffeerd door materiaal uit de verzameling Zélimir Gabelica. Absolute aandachtstrekker is hier de beroemde bijna 54 kilo zware meteoriet die in op 7 november 1492 in een korenveld in het Elzasser Ensisheim terechtkwam – amper drie weken nadat Colombus Amerika had ontdekt (maar

dat wisten ze hier toen nog niet want de PTT stond toen nog in de kinderschoenen).

Op vrijdagavond om 17.00 hou ik het na drie volle dagen geconcentreerd zoeken, wikken en wegen zowat voor bekeken. Het weer begint af te brokkelen en op weg naar het hotel begint het zelfs stevig te regenen: een duidelijk en letterlijk geval van "après moi, le déluge".

Voor wie het mocht interesseren, naar (goede?) gewoonte misschien toch nog enkele niet-minerale beschouwingen omtrent mijn beursgang van dit jaar. Op culinair gebied kan ik ditmaal wel tegen een stootje want ik heb net een weekje Engeland achter de rug, inclusief zijn keuken. Ik kreeg er o.a. een beef Stroganoff voorgeschoteld waarbij flagrant de verwittiging "opgelet – kan sporen vlees bevatten" ontbreekt – tenzij Stroganoff een vegetariër was? Als iemand beweert dat ze daar de afgelopen twintig jaar ook maar de minste vordering zouden hebben gemaakt, vergeet het dan maar: het is er nog steeds dezelfde "culinaire" rotzooi – en tot nader order blijft dat ook gelden voor Sainte-Marie en bij uitbreiding zowat het overgrote deel van de Elzas. Voor de rest ga ik hier in tegenstelling met andere jaren geen ellenlange tirade afsteken: ik heb in het verleden al meer dan voldoende culinair advies gegeven, maar ze willen simpelweg niet luisteren.

Niettegenstaande alle goede voornemens van verleden jaar laat ik mij, gewoontebeest dat ik ben, terug inkwartieren in het oude vertrouwde Le Tilleul in Labaroche – goed bekend bij menig MKA'er. Ik had mij verwacht aan de traditionele verwelkoming door Zoef de Haas maar – bij mij breekt er even een heel lichte paniek los – nu blijkt dat die het hotelwezen voorgoed heeft verlaten! Le Tilleul zonder Zoef, dat kan niet, dat is ondenkbaar: jarenlang stoof ze van hot naar her alsof het niets was, op een leeftijd waarop velen onder ons zelfs geen groene bananen meer durfden te kopen. Daarbij zag ze er steeds even onveranderd en tijdloos uit: dezelfde kledij, dezelfde looks, dezelfde schuifelende gang. En nu komt een vrouwspersoon achter de toonbank mij doodleuk vertellen dat ze op haar tweeënzestigste de hele zaak heeft overgelaten aan haar nichtje, in een huis in het dorp is gaan wonen en hier zelfs geen handje meer komt toesteken. Het vrouwspersoon stelt zich daarbij niet zonder enige trots voor als Celine, "het nichtje" in kwestie: samen met haar vriend baat zij nu het hotel uit sinds 1 april van dit jaar – jawel, zij is de derde generatie, mijnheer! Dat nichtje mag ze voor mij alvast veranderen in "nicht" - flink uitgegroeid zoals ze er uit ziet, tenminste toch in de breedte. Voorlopig zal ze er wel niet in slagen om – zoals Zoef dat zo goed kon - plots en overal en vooral onverwachts uit het niets op te duiken.

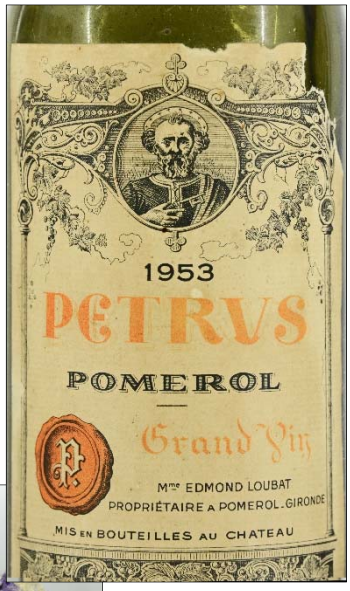

Naast amethist bevat deze kast ook een flesje dat niet te versmaden is. Foto © Rik Dillen.

Ik word verwezen (of beter: verbannen) naar het annexgebouw en van vorige jaren weet ik dat dit synoniem staat met een uiterst gebrekkige en onbetrouwbare netbereikbaarheid. Als ik Celine daarop attent maak stelt ze dat dit rond de tijd van de beurs in Sainte-Marie een chronisch probleem is waar helaas niets aan te verhelpen valt. Een keukenhulpje dat zich ongevraagd in de discussie komt mengen bezweert mij zelfs dat de situatie pas helemaal uit hand loopt in het weekend: dan is de lucht oververzadigd met kwalijke emanaties van al die mineralen die in Sainte-Marie geconcentreerd worden. Daarbij werpt ze mij onverholen beschuldigende blikken toe en je hoort ze bijna denken "dat komt hier onze schone berglucht verpesten met zijn negatieve straling en dat durft dan nog komen te klagen ook". Qué? Ik geloof mijn eigen oren niet – hier houden ze er blijkbaar toch nog heel eigen ideeën op na omtrent e-technologie. Hoe achterlijk zijn ze dan nog wel? Wie weet wat vreten ze buiten het toeristisch seizoen nog zo allemaal uit? Komt allen naar Labaroche in november voor de jaarlijkse heksenverbranding met aansluitend de maagdenofferfeesten? Misschien moet ik voor volgend jaar nu eindelijk toch wel eens echt werk maken van dat zoeken naar een ander hotel?

Nog ander breaking news uit Le Tilleul: de ultrageheime toegangscode tot het annexverblijf is gewijzigd – na jaren onveranderd te zijn gebleven! Niet dat het veel uitmaakt: de hoofddeur blijft bij warm weer onveranderlijk wagenwijd open – de logica is waarschijnlijk dat al dat werkschuw stelend tuig dan toch te lui is om op rooftocht te gaan. Voor de rest blijft het behelpen met een kamer waarin alle beloofde faciliteiten in een veel te kleine ruimte zijn geperst. De handle van de regelkraan in de douche is vrij laag geplaatst en steekt vervaarlijk uit binnen de cabineruimte zodat je die met elke niet perfect gecoördineerde beweging van je (met de leeftijd alsmaar uitdijende) achtersteven onbedoeld op aan/uit of heet/koud ajusteert met alle gevolgen van dien. Verder beperkt de schuin oplopende wand achter de WC-pot je verblijf aldaar tot een strikt dubbelgevouwen toestand.

Maar mij kan het allemaal niet meer raken: mijn beurs kan in alle geval – niettegenstaande het gebrek aan nieuwigheden en de bijwijlen idioot hoge vraagprijzen - alvast niet meer stuk. Op zaterdagmorgen rij ik dan ook goedgezind huiswaarts – niettegenstaande de blijvend slechte weersverwachting en het feit dat de Rode Duivels nog altijd onverdiend in de running zijn – al neuriënd van "'k heb mijn wagen volgeladen": maar ditmaal niet met oude wijven maar met… je mag één keer raden!

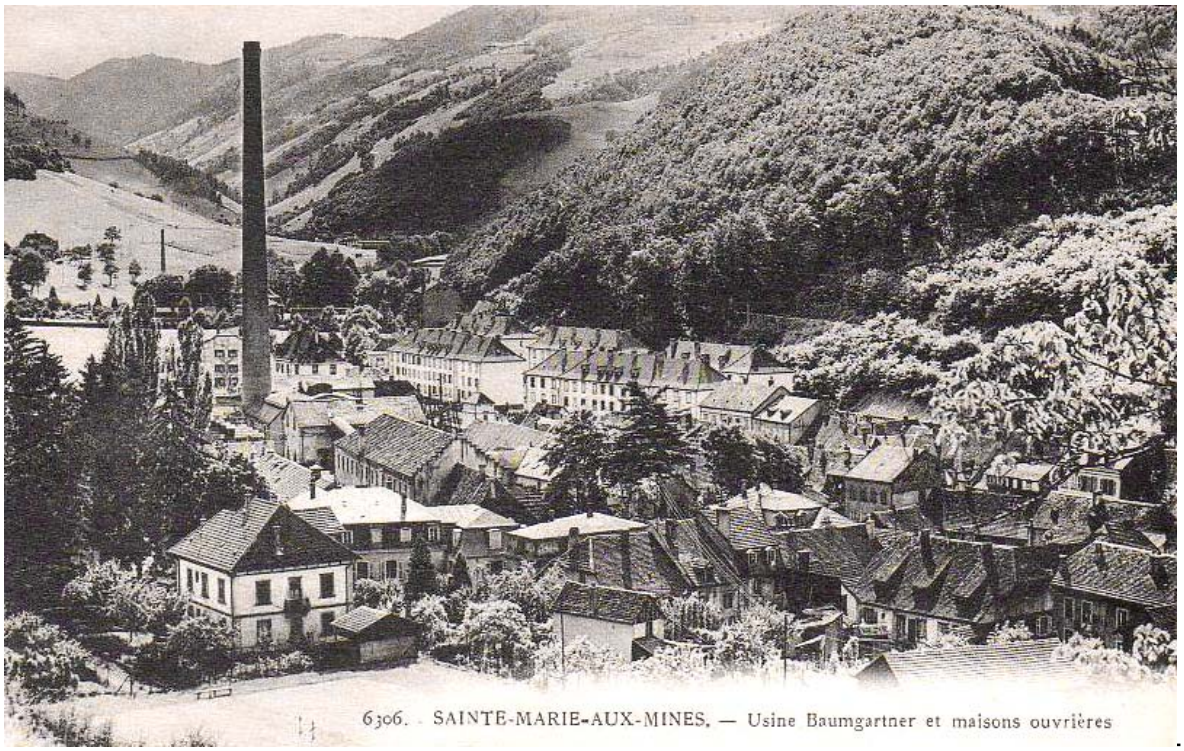

Sainte-Marie-aux-Mines - enkele sfeerbeelden
De organisatoren van de beurs van Sainte-Marie-aux-Mines steken (terecht) heel veel energie in de jeugdige bezoekers, die dan ook, vaak in schoolverband, de beurs uitgebreid bezoeken. Er zijn talrijke activiteiten die bij het kleine grut duidelijk in de smaak vallen (bovenaan en midden links).
Als exposant krijg je het soms wel even moeilijk bij zulke tropische temperaturen (midden rechts)
Mijnwerkers in gala-uniform in Sainte-Marie-aux-Mines (onderaan). Die kerels stonden toentertijd hoog in aanzien en hadden in bepaalde regio's zelfs het recht om wapens te dragen!
Foto's © Rik Dillen.